

Bijlage 3: Interviewverslagen

INTERVIEW 1

Gegevens docent

Eerstegraadsdocent

Leeftijdscategorie: 40 - 50 jaar

Leservaring: meer dan 20 jaar

Aantal lesuren per week: meer dan 20

Soort onderwijs: regulier (niet tweetalig), aantal uren havo en vwo vrijwel gelijk

Onderbouw/bovenbouw: voornamelijk bovenbouw

Verslag van het interview

1. Wat betekent “samenwerkend leren”?

Voor deze docent betekent samenwerkend leren dat leerlingen samenwerken aan een opdracht waardoor ze iets leren over de vreemde taal.

2. Wanneer maakt de docent bewust gebruik van samenwerkend leren?

De docent maakt bijvoorbeeld gebruik van samenwerkend leren bij spreekvaardigheid. De docent vertelt dat door leerlingen te laten samenwerken, ze meer in de vreemde taal spreken dan wanneer ze alleen maar (klassikaal) met de docent praten.

De docent geeft aan soms ook gebruik te maken van een complexere vorm van samenwerkend leren. De docent laat leerlingen in groepen een ondernemingsplan maken voor een buurtwinkel. Dat plan presenteren ze vervolgens aan de klas.

[Opvattingen over: leren](#)

[Bron van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt](#)

3. Wanneer maakt de docent bewust géén gebruik van samenwerkend leren?

De standaard manier van lesgeven van deze docent is klassikaal of leerlingen individueel laten werken. Leerlingen mogen wel bijna altijd overleggen, bijvoorbeeld wanneer ze een opstel schrijven, maar het zit meestal niet in de structuur van de opdrachten.

De docent geeft aan dat vooral in de hogere klassen tijdgebrek een rol speelt in de keuze om weinig gebruik te maken van samenwerkend leren.

“Ik zie wel eens opdrachten waarbij er gewoon een antwoord moet komen en dan heb je het expertmodel, maar het is veel sneller om gewoon even het antwoord te geven en dan vind ik dat nuttiger en efficiënter om te doen want je hebt zo veel te doen....Je moet wel reëel kijken naar de doelen en de tijd die je hebt.”

Een andere factor die deze docent ervan weerhoudt om samenwerkend leren vaker in te zetten is de voorbereiding die met name complexe vormen van samenwerkend leren vergen. Een project als het bovengenoemde presenteren van een ondernemingsplan vergt meer voorbereiding dan reguliere lessen. Zo wijzigt de docent voor dit project bijvoorbeeld de indeling van het klaslokaal.

[Opvattingen over: leren, lesgeven en het curriculum](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)

4. Wat zijn volgens de docent belangrijke aspecten voor het slagen van samenwerkend leren in zijn/haar eigen lessen?

Bij het bovengenoemde presenteren van een ondernemingsplan zorgt de docent voor onderlinge afhankelijkheid en individuele aanspreekbaarheid door leerlingen pas op het laatste moment te laten weten welk groepslid het plan van de groep gaat presenteren. Alle leerlingen moeten er dus op voorbereid zijn om de presentatie te geven. De docent maakt directe interactie mogelijk door de opstelling van de tafels te veranderen voor dit project.

Eén doel van het maken van het ondernemingsplan is dat leerlingen met elkaar in de vreemde taal spreken. De docent plaatst hier echter de kanttekening bij dat dit maar deels lukt. De groep die het dichtst bij de docent in de buurt is doet dat wel, maar de overige groepen doen dat niet noodzakelijkerwijs.

[Opvattingen over: leren en lesgeven](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode](#)

5. Uit de literatuur over samenwerkend leren blijkt dat het belangrijk is dat het welslagen van deze vorm van leren gedragen wordt door de sectie en dat leerlingen ook in andere vakken ervaring hebben met deze vorm van leren. Hoe ervaar de docent dat in de eigen lespraktijk?

De docent geeft aan dat de school al veel heeft gedaan om activerende didactiek, waaronder samenwerkend leren, te stimuleren. Er is een projectgroep opgericht en er zijn cursussen aangeboden. Toch is de impact van die cursussen volgens de docent beperkt.

Knelpunt is volgens de docent vooral dat docenten weinig gelegenheid hebben om dat wat ze in cursussen leren te vertalen naar hun eigen lespraktijk. Docenten zijn zo druk met voorbereiden, lesgeven en nakijken, dat er geen tijd overblijft om te reflecteren op wat ze doen en waarom ze dat doen en om nieuwe ideeën te ontwikkelen. Dat is vooral het geval wanneer docenten full-time werken. Daarbij merkt de docent tevens op:

“Als je die volledige baan niet hebt ... je hebt een halve baan en je gaat ontwikkelen en echt nadenken, dan heb je dus een hele baan.”

De docent geeft aan het gesprek met mij te zijn aangegaan juist omdat dit de docent aanzet tot reflectie.

“Pas door dit soort gesprekken gaat een mens nadenken. En zonder die reflectie blijf je doen wat je altijd doet en wat het dichtst bij jou als persoon zit.”

De docent heeft verschillende ideeën om verandering te brengen in deze situatie. De school zou docenten bijvoorbeeld verplichte tijd (bijvoorbeeld twee lessen per week) kunnen geven om te reflecteren en nieuwe ideeën te ontwikkelen. Functioneringsgesprekken kunnen ook een aanknopingspunt vormen voor reflectie, wanneer docenten worden aangezet om na te denken over wat ze in hun lespraktijk doen en waarom ze dat doen.

Zelf zou de docent samenwerkend leren vaker toepassen als er onder docenten meer gebruik zou worden gemaakt van het uitwisselen van lesideeën. De school zou daarin een rol kunnen spelen door die uitwisseling te stimuleren. Hoewel de docent wel de eigen succesverhalen en lesideeën met anderen deelt, krijgt de docent hierop niet altijd respons van anderen.

De docent zou graag zien dat collega's hun succesverhalen (vaker) met elkaar delen. De docent hecht meer waarde aan de succesverhalen van collega's dan aan de lesideeën die in methodes of boeken staan. Belangrijk is dat het gaat om lesideeën die praktisch zijn en bijvoorbeeld niet veel voorbereiding vergen en waarbij duidelijk is dat het lesidee leidt tot een hogere leeropbrengst. Het meest nuttig zijn ideeën die zijn uitgewerkt in een concreet stappenplan.

[Opvattingen over: lesgeven](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)

6. Welke eigen leerervaringen van de docent zijn van invloed op zijn/haar manier van lesgeven?

Zowel op de universiteit als op het gymnasium heeft de docent klassikaal les gehad. De docent vond dat prettig en geeft het liefst zelf ook zo les. Nadeel van groepswork vind de docent – als (taal)leerder - dat het tempo van de groep voor de docent nog wel eens te laag ligt en dat wekt bij de docent ergernis.

“Mijn eigen manier is van niet te veel poespas, niet te sociaal proberen te doen. Gewoon....ik wil *leren* en dan wil ik ook snel leren en ik wil niet het tempo van de traagste pakken.”

Leerkrachten die de docent op de middelbare school waardeerde, waren leerkrachten die veel wisten en dat wilden overbrengen. De passie voor het overbrengen van kennis vormt volgens de docent de basis van het lesgeven.

Cursussen als bijvoorbeeld die over meervoudige intelligenties of leerstrategieën vindt de docent weliswaar interessant en de docent benadrukt dan wel te *vinden* dat je als docent verschillende leerstrategieën zou moeten aanspreken, maar is zich ervan bewust in de eigen lespraktijk toch vooral die leerstrategieën aan te spreken waardoor de docent zelf het beste leert. Samenwerkend leren valt daar niet noodzakelijkerwijs onder.

[Opvattingen over: leren en lesgeven](#)

Bronnen van opvattingen: eigen ervaringen als (taal)leerder, ervaringen met wat goed werkt

7. Welke persoonlijkheidsfactoren hebben invloed op de mate waarin de docent gebruik maakt van samenwerkend leren?

De docent is van mening dat persoonlijkheidsfactoren heel veel invloed hebben op de manier van lesgeven van de docent. Zo vergt samenwerkend leren volgens de docent meer organisatietalent dan andere manieren van leren. Je moet daarbij meer tijd en energie stoppen in het structureren van opdrachten en dat structureren ziet de docent niet als een sterk punt van zichzelf.

Verder beschrijft de docent zichzelf als 'no-nonsense' en 'to the point'. Hoewel de docent veel waarde hecht aan vriendelijkheid en welwillendheid, wat in de lessen van de docent ook tot uiting komt, is de docent op didactisch vlak vooral erg pragmatisch en doelgericht. Over samenwerkend leren voegt de docent daar aan toe:

“Ik denk dat het vaak een beetje nonsens is, dat het vorm is boven inhoud en niet efficiënt. Maar daar staat tegenover dat als ik voor zo'n les echt tijd zou nemen van tevoren, dan zou ik waarschijnlijk best wel iets kunnen verzinnen waardoor het no-nonsense samenwerkend leren is.”

Opvattingen over: leren en lesgeven

Bronnen van opvattingen: persoonlijkheidsfactoren, ervaringen met wat goed werkt

8. Wat wil de docent ons als onderzoekers meegeven over samenwerkend leren?

De docent geeft aan dat je als docent kritisch moet blijven en je telkens moet afvragen of samenwerkend leren in een bepaalde situatie inderdaad nuttig is en leidt tot een hogere leeropbrengst. Ook wijst de docent erop dat autistische kinderen het vaak niet prettig vinden om samen te werken.

De docent sluit af met wat de docent bij de eigen kinderen heeft geobserveerd toen die op de basisschool en de middelbare school met anderen moesten samenwerken.

De docent waarschuwt voor het gevaar dat rustige leerlingen die op intellectueel gebied sterk zijn te makkelijk binnen een groep de rol van 'hulpjuf' of 'hulpmeester' krijgen. De docent heeft bij de eigen kinderen gezien dat wanneer leerlingen iets aan elkaar moesten uitleggen, de kinderen van de docent wel heel vaak aan het uitleggen waren aan de zwakkere leerlingen. Hoewel de docent het nut van dat uitleggen wel inziet, ergert de docent zich er ook aan wanneer die taakverdeling systematisch onevenwichtig is. De leeropbrengst voor de eigen kinderen van de docent is naar het idee van de docent dan gering.

Ook is de docent er niet van overtuigd dat leerlingen leren van het groepsproces. Als voorbeeld noemt de docent een leerling die zijn werk altijd te laat inlevert. Het is niet gezegd dat die leerling door het groepsproces zijn werk wel op tijd gaat inleveren. Zijn groepsgenoten lijden daar onder.

De docent heeft er moeite mee wanneer leerlingen bij groepswork van elkaar afhankelijk zijn en niet alle leerlingen een gelijke bijdrage leveren of zich aan

afspraken houden. De docent vindt dat je leerlingen niet verantwoordelijk kunt maken voor het gedrag van groepsgenoten en heeft er vooral moeite mee wanneer daar een groepscijfer aan wordt verbonden.

Opvattingen over: [leren, lesgeven en leerlingen](#)

Bronnen van opvattingen: [ervaringen als ouder, ervaringen met wat goed werkt](#)

INTERVIEW 2

Gegevens docent

Eerstegraadsdocent

Leeftijdscategorie: ouder dan 50

Leservaring: 10-20 jaar

Aantal lesuren per week: 15-20

Soort onderwijs: regulier (niet tweetalig), voornamelijk vwo

Onderbouw/bovenbouw: bovenbouw

Verslag van het interview

1. Wat betekent “samenwerkend leren”?

Voor deze docent betekent samenwerkend leren opdrachten waarbij twee of meer leerlingen aan een taak of project werken, waarbij ze zowel iets *met* als *van* elkaar leren. Over dit laatste zegt de docent:

“Two heads are better than one”

2. Wanneer maakt de docent bewust gebruik van samenwerkend leren?

Naast de reguliere lessen geeft deze docent ook Cambridgecursussen. Bij de Cambridgecursussen maakt de docent meer gebruik van samenwerkend leren dan in de reguliere lessen. Ten eerste is de docent bij de Cambridgecursussen niet afhankelijk van afspraken met sectiegenoten over wat er moet gebeuren binnen een bepaalde tijd en daarnaast leent het lesmateriaal van deze cursussen zich goed voor samenwerkend leren. In de reguliere lessen werkt men niet met een methode.

De docent kiest bij de Cambridgecursussen bewust voor samenwerkend leren als het om verrijkingsstof gaat, wanneer de leerlingen van elkaar kunnen leren omdat slechts een minderheid het antwoord weet. Of leerlingen het antwoord weten, ligt er maar net aan of ze een bepaalde taalvorm toevallig zijn tegengekomen. Dat wisselt dus.

In reguliere lessen kiest de docent bewust voor samenwerkend leren wanneer leerlingen bijvoorbeeld aan een betoog werken. Ze mogen dat samen schrijven, maar moeten dan wel samenwerken om te zorgen voor een samenhangende tekst. De docent kiest dan voor samenwerkend leren omdat leerlingen van elkaar kunnen leren door kritisch naar elkaars tekst te kijken.

Ook kiest deze docent voor samenwerkend leren in drukke periodes in het schooljaar. De docent kiest dan bijvoorbeeld voor een project dat eerder zijn nut heeft bewezen en waarvoor de docent de lesplannen en materialen al klaar heeft. Leerlingen werken daarbij gedurende meerdere lessen aan een opdracht en maken zelf een taakverdeling en tijdsplanning. In de les is de docent dan nog wel intensief aan het begeleiden en controleren, maar de voorbereiding van dergelijke lessen kost de docent minder tijd dan wanneer de docent elke les weer iets anders moet bedenken en voorbereiden.

[Opvattingen over: leren en lesgeven](#)

Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode

3. Wanneer maakt de docent bewust géén gebruik van samenwerkend leren?

Wanneer de docent bij de Cambridgecursussen wil evalueren op welk niveau individuele leerlingen zitten, laat de docent hen niet samenwerken.

In de reguliere lessen maakt de docent geen gebruik van samenwerkend leren wanneer een onderwerp nieuw is (en leerlingen er nog niet veel van af weten) en wanneer de docent het onderwerp afsluit.

Opvattingen over: leren en lesgeven

Bron van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt

4. Wat zijn volgens de docent belangrijke aspecten voor het slagen van samenwerkend leren in zijn/haar eigen lessen?

Als eerste noemt de docent dat het heel belangrijk is dat je als docent zelf achter het samenwerkend leren staat. Je moet het leuk vinden en het nut ervan inzien om dat over te kunnen brengen aan leerlingen.

Hoe vaker de docent samenwerkend leren inzet, hoe meer leerlingen bereid zijn mee te werken omdat ze het dan leuk gaan vinden en het nut ervan gaan inzien.

Verder wijst de docent erop dat het belangrijk is een onderwerp te kiezen dat aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen om ze zo te motiveren. Ook zet de docent humor in of brengt een eigentijds element in om leerlingen te motiveren. Zo laat deze docent leerlingen een hedendaagse versie schrijven van Romeo en Juliet, waarbij niet twee families elkaars rivalen zijn, maar bijvoorbeeld twee (hedendaagse) voetbalteams.

Een andere factor om samenwerkend leren te laten slagen is ervoor te zorgen dat leerlingen van elkaar afhankelijk zijn. Zo brengt de docent regelmatig een wedstrijd-element in. Soms kunnen leerlingen ook prijsjes winnen of beoordeelt de klas aan de hand van een formulier de presentaties van medeleerlingen. Ook wijst de docent leerlingen die niet voldoende inbrengen erop dat ze daarmee groepsgenoten duperen.

De docent zorgt voor individuele aanspreekbaarheid door leerlingen niet alleen aan een gemeenschappelijk doel of project te laten werken, maar ze ook verantwoordelijk te maken voor een deeltaak.

Ondanks dat de docent opdrachten goed plant en structureert, lukt het de docent toch niet altijd om leerlingen mee te krijgen en leveren leerlingen niet altijd een gelijke bijdrage. Dit ligt volgens de docent onder andere aan de samenstelling van de groep. Sommige klassen werken niet voldoende mee. Ze nemen dan bijvoorbeeld de benodigde materialen niet mee naar de les, waardoor ze niet kunnen samenwerken. De docent switcht dan soms toch naar klassikaal lesgeven.

Het kan ook zijn dat leerlingen niet meewerken omdat ze de opdracht niet snappen of de meerwaarde van het samenwerken niet inzien. In beide gevallen stuurt de docent bij en gaat in gesprek met leerlingen.

Ten slotte kan het zo zijn dat een leerling niet lekker in zijn vel zit, waardoor de sociale interactie – een wezenlijk onderdeel van samenwerkend leren - niet lekker verloopt.

Tijdens de lessen steekt de docent veel energie in het organiseren, begeleiden en controleren of opdrachten goed verlopen. Hoewel de lessen de docent veel energie kosten, leveren ze de docent ook veel positieve energie op als de docent ziet dat leerlingen leren van het samenwerken en het leuk gaan vinden.

[Opvattingen over: leren, lesgeven en leerlingen](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode](#)

5. Uit de literatuur over samenwerkend leren blijkt dat het belangrijk is dat het welslagen van deze vorm van leren gedragen wordt door de sectie en dat leerlingen ook in andere vakken ervaring hebben met deze vorm van leren. Hoe ervaar de docent dat in de eigen lespraktijk?

De docent heeft de indruk dat samenwerkend leren op de school niet veel wordt toegepast. Binnen de sectie zijn de meningen volgens de docent verdeeld over het nut van samenwerkend leren, al is de sectie wel altijd op zoek is naar nieuwe dingen. De docent geeft aan dat wanneer je leerlingen wil laten samenwerken die dit niet gewend zijn, dit vooral in het begin een grotere inspanning vergt van de docent in vergelijking met klassikaal lesgeven.

Overigens weerhoudt de indruk dat er op school vooral klassikaal wordt lesgegeven de docent er niet van om gebruik te maken van samenwerkend leren. Omdat het samenwerkend leren aanvankelijk meer inspanning van vergt, kiest de docent echter wel zorgvuldig de momenten uit waarop de docent dit toepast.

Indirect heeft een collega op school de docent echter wel geïnspireerd om leerlingen te laten samenwerken. De sociale interactie tussen deze docent en de leerlingen en tussen de leerlingen onderling doordrong de docent van het belang van deze interactie. De docent zegt hierover:

“Ik zag het nut van dat sociale gebeuren.....Je *moet* contact maken met de leerlingen en de leerlingen *moeten* contact maken met elkaar.”

[Opvattingen over: leren en lesgeven](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)

6. Welke eigen leerervaringen van de docent zijn van invloed op zijn/haar manier van lesgeven?

De docent vertelt dat samenwerkend leren in Engeland veel gangbaarder is. Tijdens de universitaire opleiding van de docent in Engeland kreeg de docent veel mee te maken met samenwerkend leren. Ook werd de docent zich tijdens de opleiding bewust van de invloed van samenwerkend leren op de taalvaardigheid van leerlingen. De docent zegt hierover:

“Wij leren woorden letterlijk van andere mensen. We take words literally out of people’s mouths.”

Opvattingen over: de doeltaal, leren en lesgeven

Bronnen van opvattingen: eigen ervaringen als (taal)leerder, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode

7. Welke persoonlijkheidsfactoren hebben invloed op de mate waarin de docent gebruik maakt van samenwerkend leren?

De docent is van mening dat persoonlijkheidsfactoren veel invloed hebben op de keuze om veel gebruik te maken van samenwerkend leren. De docent noemt in dit kader verschillende factoren.

Ten eerste hecht de docent veel waarde aan sociale interactie. De docent vertelt dat de docent en de leerlingen elkaar nodig hebben en dat samenwerkend leren daar een onderdeel van is. De docent zegt hierover:

“Je doet het nooit alleen. Leren op een school *is* samenwerken, of dat nu met de docent is of leerlingen onderling. Je hebt elkaar nodig, want het is communicatie.”

De docent geeft tevens aan dat het empathisch vermogen van de docent bijdraagt aan de keuze van de docent om leerlingen te laten samenwerken. De docent vertelt dat het een onderdeel van de puberteit is om te verlangen naar meer vrijheid en verantwoordelijkheden. Samenwerkend leren biedt leerlingen een uitdaging. Ze hebben het gevoel dat ze gehoord worden en dat hun inbreng wordt gewaardeerd.

Andere persoonlijkheidskenmerken die de docent noemt, is dat de docent bereid is om risico's te nemen en dat de docent houdt van het gevoel van saamhorigheid waar de samenwerking toe leidt. Bij samenwerkend leren staat de uitkomst minder vast dan wanneer je klassikaal lesgeeft. De docent en de leerlingen moeten deze uitdaging willen aangaan. Ze stellen zich daarmee kwetsbaar op. Deze gedeelde kwetsbaarheid en de onderlinge afhankelijkheid leiden tot een gevoel van saamhorigheid.

De docent beschrijft zichzelf verder als doelgericht op een creatieve manier. Deze creativiteit zet de docent in bij het ontwerpen van lessen. Daarnaast is de docent goed in staat tot reflectie en denkt dan na hoe de lesdoelen het beste bereikt kunnen worden.

Een laatste eigenschap die de docent noemt is doorzettingsvermogen. De docent geeft aan dat het toepassen van samenwerkend leren doorzettingsvermogen vergt omdat je steeds weer nieuwe dingen aan het uitproberen bent.

Opvattingen over: leerlingen, leren en lesgeven

Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, persoonlijkheidsfactoren

8. Wat wil de docent ons als onderzoekers meegeven over samenwerkend leren?

De docent wijst erop dat samenwerkend leren meer lestijd vergt. De docent zegt hierover:

“Klassikaal is sneller. Het is echt puur een tijds kwestie. Het is een kwestie van een geschikt moment vinden in het curriculum.”

In de reguliere lessen is er volgens de docent vrij weinig ruimte voor het inplannen van vormen van samenwerkend leren. Dit geldt vooral voor de eindexamenklassen. Over samenwerkend leren in de eindexamenklassen zegt de docent:

“Het *moet echt* nut hebben. Ik kan het me met de eindexamenklassen niet permitteren om het alleen maar als experiment te doen.”

Opvattingen over: lesgeven en het curriculum

Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school

INTERVIEW 3

Gegevens docent

Eerstegraadsdocent

Leeftijdscategorie: 20 - 30 jaar

Leservaring: minder dan 3 jaar

Aantal lesuren per week: 10 – 15

Soort onderwijs: regulier en tweetalig (TTO), voornamelijk vwo

Aantal uren onderbouw en bovenbouw vrijwel gelijk

Verslag van het interview

1. Wat betekent “samenwerkend leren”?

Voor deze docent betekent samenwerkend leren dat leerlingen spreken en overleggen in de doeltaal en op die manier van elkaar leren doordat ze samen bezig zijn met de taal. Het kan zijn dat leerlingen daarbij gezamenlijk bezig zijn in groepjes en komen tot een gezamenlijk product komen.

Bij samenwerkend leren denkt de docent al snel aan werken in groepjes van meer dan 2. Bij het werken in grotere groepjes wordt het snel chaotisch tenzij je de spelregels duidelijk maakt en de opdracht goed structureert. Daardoor vergt samenwerkend leren veel voorbereidingstijd en een hogere organisatiegraad. Ook is het lastig om het rendement te bepalen van samenwerkend leren.

Groepsgrootte, wat de leerlingen gewend zijn (tweetalig onderwijs versus regulier onderwijs) en het moment waarop je samenwerkend leren inzet zijn van invloed op het verloop.

Leerlingen hebben over het algemeen meer plezier in samenwerkend leren dan in een klassikale les.

2. Wanneer maakt de docent bewust gebruik van samenwerkend?

Sommige projecten liggen vast in het curriculum. Tijdens deze projecten wordt samenwerkend leren gebruikt. De leerlingen werken in groepjes naar een eindproduct toe.

Verder zet de docent samenwerkend leren incidenteel in bijvoorbeeld bij het nabespreken van een toets. De groepjes worden daarbij bewust door de docent samengesteld zo dat de zwakker leerlingen kunnen leren van de goede leerlingen. Een aantal goede leerlingen krijgt daarbij de taak van docent toebedeeld. De overige leerlingen kunnen bij deze leerlingen met vragen terecht. De docent is beschikbaar als deze leerlingen er niet uit komen.

De TTO-groepen die de docent lesgeeft zijn over het algemeen kleiner dan de reguliere groepen. De docent geeft vaker samenwerkend leren opdrachten in de kleine groepen, ook omdat de TTO-leerlingen deze werkvorm meer gewend zijn.

[Opvattingen over: leren, lesgeven, leerlingen](#)

[Bron van opvattingen: principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode, leservaring, lespraktijk binnen de school](#)

3. Wanneer maakt de docent bewust géén gebruik van samenwerkend leren?

In verband met de groepsgrootte in de reguliere klassen zet de docent samenwerkend leren daar bewust minder vaak in. Bij klassen van dertig ervaart de docent letterlijk een gebrek aan ruimte voor het vormen van groepjes en rondlopen. Omdat de docent afwisseling van werkvormen wel belangrijk vindt laat de docent de leerlingen wel regelmatig in tweetallen werken.

De gangbare manier van lesgeven is voor deze leerlingen klassikaal onderwijs. Dit zijn ze dus ook meer gewend dan samenwerkend leren.

[Opvattingen over: leren, lesgeven en leerlingen](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)

4. Wat zijn volgens de docent belangrijke aspecten voor het slagen van samenwerkend leren in zijn/haar eigen lessen?

De organisatie van de opdrachten is volgens de docent van cruciaal belang. Daarnaast is het belangrijk dat het klassenmanagement in orde is. De docent geeft aan dat dit als beginnend docent nog veel energie en aandacht vergt.

Verder vindt de docent het van belang dat na een opdracht klassikaal gereflecteerd wordt op wat er geleerd is. Dit is belangrijk voor de bewustwording van de leerling. Daarbij maakt de docent wel de kanttekening dat er niet altijd tijd is voor zo'n evaluatie. De effectiviteit van de oefening zal daardoor minder zijn.

De indeling van de groepjes is belangrijk. Als docent moet je goed kijken of de combinatie van leerlingen zo is dat ze goed van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen aanvullen. Dit geldt ook als ze aparte taken krijgen.

De docent is bekend met de theorie over het nut van het toekennen van aparte taken maar vindt het in de praktijk wel lastig toe te passen. De docent helpt de leerlingen bij het verdelen van de taken, maar vaak zijn dat gelijksoortige taken die betrekking hebben op verschillende delen van de opdracht. Echt verschillende taken moeten in de tijd vaak na elkaar worden uitgevoerd en dat is in lesverband niet handig. Het hangt volgens de docent dus van het soort opdracht af en waar en wanneer deze wordt uitgevoerd of toekennen van significant verschillende taken handig is.

Een ander nadeel van aparte taken is de individuele verantwoordelijkheid die leerlingen daarmee krijgen voor een deel van de opdracht. De docent denkt dat leerlingen mogelijk in de stress schieten van het idee dat hun onderdeel minder scoort.

De docent geeft aan als beginnend docent nog op zoek te zijn naar wat goed werkt bij dit soort opdrachten.

[Opvattingen over: leren, lesgeven, leerlingen](#)

[Bronnen van opvattingen: leservaring, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode](#)

5. Uit de literatuur over samenwerkend leren blijkt dat het belangrijk is dat het welslagen van deze vorm van leren gedragen wordt door de sectie en dat leerlingen ook in andere vakken ervaring hebben met deze vorm van leren. Hoe ervaar de docent dat in de eigen lespraktijk?

Het is niet echt benoemd of aan de orde geweest. Binnen TTO is het wel belangrijk omdat er naar verhouding meer van dit soort projecten zijn. Ook omdat er binnen de hele TTO-groep nadruk ligt op CLIL (Content and Language Integrated Learning). Ook niet-taaldocenten zijn bezig met output in de doeltaal. De docent weet echter niet in hoeverre samenwerkend leren bij andere TTO-vakken wordt toegepast.

De keus om wel of geen gebruik te maken van samenwerkend leren wordt niet beïnvloed door het gebrek aan aandacht op sectie- en schoolniveau. De docent komt net van de opleiding en zou op grond van het geleerde wel gebruik willen maken van samenwerkend leren. Tips over hoe je samenwerkend leren zou kunnen toepassen van collega's zouden wel helpen, maar op dit moment zijn voor de docent groeps grootte / orde en wat de leerlingen gewend zijn doorslaggevend bij het al dan niet kiezen voor samenwerkend leren.

De docent heeft daarnaast het idee dat onderbouwklassen zich nog makkelijker laten sturen en dat samenwerkend leren daar beter werkt dan in de bovenbouw. Verder ervaart de docent een verschil in instelling tussen leerlingen van de reguliere bovenbouw en TTO-bovenbouw ten opzichte van samenwerkend leren. Dit heeft volgens de docent te maken met een verschil in doelstelling van deze groepen en met wat ze gewend zijn. Binnen het TTO is doeltaal voertaal en bij samenwerkopdrachten zal niet snel teruggevallen worden op het Nederlands.

[Opvattingen over: doeltaal, curriculum, lesgeven, leerlingen](#)

[Bronnen van opvattingen: leservaring, lespraktijk binnen de school, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode.](#)

6. Welke eigen leerervaringen van de docent zijn van invloed op zijn/haar manier van lesgeven?

De docent is zelf helemaal niet van het samenwerkend leren. Zowel op de universiteit als op het gymnasium heeft de docent vooral klassikaal les gehad. Dit heeft de docent als prettig ervaren en de docent had geen behoefte aan 'hippe' werkvormen. Bij samenwerken wilde de docent liefst zelf bepalen met wie er werd samengewerkt. In dit verband wordt het verschil in ijver genoemd. Als andere studenten minder ijverig waren dan de docent, dan werd dit als storend ervaren door de docent.

Tijdens de opleiding tot docent moesten de studenten zelf de verschillende werkvormen uitproberen en dit vond de docent 'verschrikkelijk'.

“Ik had een beetje het gevoel dat ik behandeld werd als een middelbare scholier. ... Ik denk dat het [SL] voor universitaire masterstudenten te kinderachtig is.”

Toch ziet de docent wel het nut van samenwerkend leren voor andere typen leerlingen, zeker binnen TTO. Om de verschillende typen leerlingen tegemoet te komen is afwisseling in de lessen belangrijk.

Leerkrachten die de docent op de middelbare school waardeerde, waren docenten die je je eigen gang lieten gaan en die veel structuur boden en die duidelijk waren in wat ze van je verwachtten.

De docent probeert de leerlingen in de eigen lessen ook de ruimte te geven om zelfstandig te werken en daarnaast afwisseling in werkvormen te bieden.

Opvattingen over: [leren, lesgeven, leerlingen](#)

Bronnen van opvattingen: [eigen ervaringen als \(taal\)leerder, leservaring.](#)

7. Welke persoonlijkheidsfactoren invloed hebben op de mate waarin de docent gebruik maakt van samenwerkend leren?

De docent is ijverig en nauwkeurig en wil daarom graag de controle hebben op wat er gedaan wordt, zodat de docent zeker weet dat alles gedaan is wat gepland was. Bij samenwerkend leren moet je de leerlingen meer loslaten.

Door het eigen zelfstandige karakter weet de docent dat samenwerkend leren niet voor iedereen nodig en prettig is, aan de andere kant kan de docent zich voorstellen dat samenwerkend leren voor veel andere leerlingen wel nuttig is (empathisch vermogen). Dit wordt ook beïnvloed door wat de docent in de opleiding over samenwerkend leren heeft meegekregen.

In verband met deze vraag komen nog een aantal remmende factoren naar voren. De docent geeft aan dat samenwerkend leren meer tijd en voorbereiding kost en dat het curriculum daar niet altijd ruimte voor biedt of dat dit door de docent nog moeilijk is in te schatten. Wanneer de docent vrijer zou zijn bij het vormgeven van het curriculum (of zich vrijer zou voelen) dan zou de docent vaker samenwerkend leren toepassen. Binnen TTO wordt geen methode gebruikt en hier past de docent vaker samenwerkend leren toe.

Opvattingen over: [leren, lesgeven, leerlingen en curriculum](#)

Bronnen van opvattingen: [persoonlijkheidsfactoren, leservaring, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode.](#)

8. Wat wil de docent ons als onderzoekers meegeven over samenwerkend leren?

In theorie is samenwerkend leren een mooi gegeven. In de praktijk is het soms lastig om te controleren wat de opbrengst is tenzij je leerlingen naar een concreet eindproduct laat toewerken. Het toewerken naar concrete producten past in de reguliere afdeling niet goed binnen het huidige curriculum.

De docent denkt dat er wel meer mogelijkheden zijn, maar geeft aan op dit moment onvoldoende ervaring te hebben om dat uit te diepen.

Pas wanneer de docent meer grip heeft op de basis, dan wil de docent zich bezig houden met extra verdieping in extra leuke werkvormen en eventueel aanpassing van het curriculum.

De docent ziet samenwerkend leren niet als een doorslaggevende werkvorm om doelen te bereiken. Wel als een goede manier, maar niet de enige manier.

De docent denkt dat samenwerkend leren helpt een hogere leeropbrengst te genereren bij TTO. Ander aspecten als gewend zijn om constant de doeltaal te spreken zijn ook van belang.

Opvattingen over: leren, lesgeven, doeltaal en leerlingen

Bronnen van opvattingen: leservaring, lespraktijk binnen de school

INTERVIEW 4

Gegevens docent

Eerstegraadsdocent

Leeftijdscategorie: 40-50

Leservaring: 10-20 jaar

Aantal lesuren per week: 15-20

Soort onderwijs: regulier (niet tweetalig), havo, vwo aantal uren vrijwel gelijk

Onderbouw/bovenbouw: bovenbouw

Verslag van het interview

1. Wat betekent “samenwerkend leren”?

Voor deze docent betekent samenwerkend leren dat leerlingen in een les de verwerking opstarten met elkaar. Dus samen op weg gaan naar een oplossing in plaats van dit individueel te doen.

De docent denkt daarbij aan samenwerkingsopdrachten waarbij leerlingen in groepjes werken, verschillende taken hebben en toewerken naar een gezamenlijk eindproduct. Ze krijgen een individueel cijfer en een groepscijfer, het gemiddelde is het eindcijfer.

De leerlingen bereiken door samenwerken synergie (het geheel is meer dan de som van de delen). Leerlingen laten aan elkaar zien waar ze goed in zijn en leren daardoor van elkaar.

Nadeel bij samenwerkend leren is dat wanneer een leerling zich niet optimaal inzet dit nadelig is voor de hele groep. Je hebt de inzet van allen nodig om tot synergie te kunnen komen. Globaal is het zo dat er van de tien groepjes gemiddeld één is waar het niet lekker loopt.

De docent vindt het belangrijk om desondanks dit soort activiteiten te blijven ontplooiën omdat het belangrijk is dat leerlingen, met het oog op vervolgopleidingen en daarna, leren samenwerken.

2. Wanneer maakt de docent bewust gebruik van samenwerkend leren?

De docent geeft aan bewust gebruik te maken van samenwerkend leren als bepaalde moeilijke stof volgens haar nog niet door iedereen is begrepen. Door 'peer learning' kunnen de zwakkere leerlingen al samenwerkend ondervinden hoe de stof in elkaar zit of zonder schroom aangeven dat ze het nog niet begrepen hebben. Dit doen leerlingen in klassikaal verband meestal niet.

Verder zijn er gedurende het jaar een aantal samenwerkingsopdrachten gepland onderdeel van het curriculum.

[Opvattingen over: leren en lesgeven, leerlingen, curriculum.](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school.](#)

3. Wanneer maakt de docent bewust géén gebruik van samenwerkend leren?

De docent maakt bewust geen gebruik van samenwerkend leren wanneer duidelijk is dat de stof voor iedereen duidelijk is. De docent vindt het dan zonde van de tijd om een verwerkingsopdracht in de vorm van samenwerkend leren te geven en gaat liever verder met een nieuw onderwerp.

Bij het introduceren van een nieuw onderwerp zet de docent beperkt samenwerkend leren in. De docent laat leerlingen dan soms in tweetallen werken om te kijken wat ze al van een onderwerp weten. Bij een nieuw onderwerp zet de docent zelf de grote lijnen uit.

Opvattingen over: [leren en lesgeven, leerlingen](#)

Bron van opvattingen: [ervaringen met wat goed werkt](#)

4. Wat zijn volgens de docent belangrijke aspecten voor het slagen van samenwerkend leren in zijn/haar eigen lessen?

In eerste instantie noemt de docent factoren als planning en moment in het jaar. Je dient rekening te houden met de andere activiteiten. In dit verband wordt het profielwerkstuk genoemd: hier gaat voor de leerlingen veel tijd, energie en samenwerking in zitten. Er is dan weinig tijd en ruimte voor andere grote samenwerkingsopdrachten.

Bij het aanleren van een taal komen diverse onderwerpen en vaardigheden aan bod. Het ene onderwerp leent zich beter voor samenwerkend leren dan het andere.

Verder geeft de docent aan dat het voor het welslagen van samenwerkend leren de opdracht voor de leerlingen helder moet zijn. Een goede introductie is daarbij van belang. De leerlingen moeten weten wat er van ze verwacht wordt wat betreft activiteiten en het gemeenschappelijke eindresultaat, hoe lang ze er over mogen doen en wat de beoordelingscriteria zijn.

Leerlingen hebben bij grotere opdrachten de mogelijkheid om (beperkt) zelf hun onderwerp te kiezen en mee te denken over de manier van uitwerken van de opdracht. Dit werkt motiverend voor de leerlingen.

Met name bij opdrachten die een aantal lessen in beslag nemen worden taken toegekend. De leerlingen mogen de taken zelf verdelen. Het is een bewuste keuze van de docent om groepsamenstelling en taakverdeling zoveel mogelijk aan de leerlingen zelf over te laten. Zo werken die leerlingen samen die het prettig vinden om met elkaar samen te werken. De docent houdt wel in de gaten of er geen leerlingen worden buitengesloten.

Meest essentieel vindt de docent de timing van de activiteit en duidelijkheid voor de leerlingen over wat er van ze wordt verwacht, hoe ze dit gaan doen en hoe het eindproduct wordt beoordeeld.

De docent besteedt veel tijd en aandacht aan het organiseren, begeleiden en controleren of opdrachten goed verlopen. Tijd en aandacht zijn daarmee dus ook essentieel voor het welslagen van samenwerkend leren.

Opvattingen over: [leren, lesgeven, doeltaal en leerlingen](#)

Bronnen van opvattingen: [ervaringen met wat goed werkt](#)

5. Uit de literatuur over samenwerkend leren blijkt dat het belangrijk is dat het welslagen van deze vorm van leren gedragen wordt door de sectie en dat leerlingen ook in andere vakken ervaring hebben met deze vorm van leren. Hoe ervaar de docent dat in de eigen lespraktijk?

Tijdens sectieoverleg en tijdens het maken van de studieplanners wordt per jaarlaag besproken wat er gedaan wordt. Het curriculum is in grote lijnen een gegeven, maar stemmen docenten per jaarlaag en niveau op onderdelen met elkaar af. Ook de aanpak van grote samenwerkingsopdrachten (één à twee per jaar) worden dan besproken. Verder is het aan de individuele docenten om wel of niet samenwerkend leren toe te passen binnen het curriculum.

Vanuit sectie en school wordt samenwerkend leren volgens de docent noch gestimuleerd noch geremd. Op schoolniveau verwijst de docent nog een keer naar het profielwerkstuk waarin vakoverstijgend samengewerkt wordt. De docent weet dat andere secties zijn ook bezig met samenwerkend leren, maar er is geen vakoverstijgend contact hierover. Ook wordt er voor zover de docent weet geen aandacht aan besteed middels workshops en dergelijke. De mate waarin het ingezet wordt hangt vooral van de docent zelf af.

[Opvattingen over: leren, lesgeven en curriculum](#)

[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)

6. Welke eigen leerervaringen van de docent zijn van invloed op zijn/haar manier van lesgeven?

De docent heeft tijdens de opleiding niet te maken gehad met samenwerkend leren. Destijds was samenwerkend leren geen issue in de opleiding. De universitaire opleiding was voor studenten een uitermate individuele aangelegenheid. Ook bij didactiek werd er geen belangrijke rol voor samenwerkend leren wegegelegd. Verder werd er weinig aandacht besteed aan onderwerpen die de docent wel belangrijk vindt voor het vakgebied; presenteren, essays schrijven en literatuur. In feite is de docent hierdoor geïnspireerd geraakt deze onderwerpen wel in te brengen in de eigen lessen.

Sommige docenten aan de universiteit gaven wel les op een bevlogen manier waardoor de docent blij was met de keuze voor het vak.

De docent heeft voorafgaand aan de huidige baan gewerkt in het bedrijfsleven en les gegeven aan volwassenen (geen moderne vreemde taal). Deze doelgroep was erg veeleisend en hier heeft de docent ervaren dat het inzetten van samenwerkend leren goed werkte. Het is vooral deze ervaring die de docent geïnspireerd heeft deze manier van werken ook toe te passen in het middelbaar onderwijs.

[Opvattingen over: de doeltaal, leren en lesgeven](#)

[Bronnen van opvattingen: eigen ervaringen als \(taal\)leerder, principes gebaseerd op opleiding, onderzoek of methode](#)

7. Welke persoonlijkheidsfactoren hebben invloed op de mate waarin de docent gebruik maakt van samenwerkend leren?

De docent beschrijft zichzelf als individualist en zeer zelfstandig (autonoom) en behept met een goed ontwikkeld organisatietalent. Zelf had de docent weliswaar geen hekel aan samenwerken, maar bij zelfstandig werken lag wel de voorkeur. Wanneer er werd samengewerkt nam de docent al snel de leiding binnen een groepje.

Bij het inzetten van samenwerkend leren spelen deze persoonlijkheidsfactoren nu een positieve rol. De docent is niet bang om een werkvormen te proberen (autonoom), heeft grip op de groep (leiderskwaliteiten) en het proces (organisatietalent).

De docent geeft aan daarnaast gedreven en perfectionistisch te zijn. Dit laatste zou een remmende factor kunnen zijn op het al dan niet gebruik maken van samenwerkend leren. De docent vindt dat samenwerkend leren meer organisatie en voorbereiding vergt en derhalve zet de docent samenwerkend leren niet 'eventjes' in. De organisatie, de benodigde materialen en ook de controle op het resultaat moeten in orde zijn voor de docent met vertrouwen samenwerkend leren gebruikt. Door ervaring is de docent hier wel wat flexibeler en makkelijker in geworden.

Het feit dat samenwerkend leren veel tijd en organisatie kost kan op een gegeven moment aanleiding zijn om een jaar te zeggen. Nu doe ik het een keer niet.

[Opvattingen over: leerlingen, leren en lesgeven](#)
[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, persoonlijkheidsfactoren](#)

8. Wat wil de docent ons als onderzoekers meegeven over samenwerkend leren?

De docent wil vooral benadrukken dat bij het inzetten van samenwerkend leren goed gekeken wordt naar de kenmerken van een lesgroep (snelheid, zwakte) en het moment van inzetten. Er moet goed gekeken worden of het voor een groep zinvol is en meerwaarde heeft.

Samenwerkend leren kan ingezet worden door zowel beginnend docenten als ervaren docenten. Het uit handen geven van een stuk regie zal voor beginnend docenten wel lastig zijn. Het opzetten van lessen samenwerkend leren zal makkelijker worden naarmate de ervaring toeneemt.

Afgezien van de docentvaardigheden heeft het curriculum van de school invloed op de mate van gebruik. Binnen deze school is het curriculum bepaald en is maar beperkt ruimte voor grote opdrachten samenwerkend leren. Binnen de mogelijkheden van het curriculum raadt de docent aan het in te passen.

Maar vooral:

“Doe wat je hart je ingeeft en wat goed voelt, dan straalt je ook uit dat het lerend en leerzaam is.”

[Opvattingen over: leerlingen, lesgeven en het curriculum](#)
[Bronnen van opvattingen: ervaringen met wat goed werkt, lespraktijk binnen de school](#)